

دستر او نومیالی رحمان بابا د روحاني، تصوفي، عرفاني، ادبي او فرهنگي شخصیت په هکله یو څو خبری

زموږ په تاریخي، لرغوني او ادب پاله هیواد افغانستان کې د پښتو ادب په تاریخ کې پوهان، لیکوالان او شاعران هغه درني څیرې او روښانه مشالونه دي، چې زموږ د پښتو ادب یې دخپلو لیکنو او آثارو په وسیله خیرازه او ژوندی ساتلي دي. د پښتو ادب په ډگر کې د دغو علمي، ادبي او فرهنگي شخصیتونو آثار به تل ژوندی پاتې شي. د پوهان په نوم یوه مانده لیکوالانو، ادیبانو، فرهنگیانو، شاعرانو، خپلو لاره یو د سړیو او ټولنو مختلف حالات او اړخونو په ډیر عالمانه او علمي څیړنیزو، تحلیلونو، تصویرونو او فکرونو کې د قلم په ژبه لیکلي او بیان کړي دي، چې د دوی دا لوړ علمي، څیړنیز، ادبي او فرهنگي مقام او منزلت زموږ دخلکو په زړونو کې د تل لپاره ژوندی او ددوی کارنامي د قدر او ستاینې وړ دي.

دا د علم، ادب او فرهنگ دوستانو او د ټولو هغو خلکو، چې د علم، پوهې، ادب او فرهنگ سره ځانگړې مینه لري انساني دنده ده، چې د خپلو علمي، تاریخي، سیاسي، ادبي، فرهنگي او ملي شخصیتونو وپارنې او کارنامې د دوی د آثارو په رڼا کې راتلونکو نسلونو دروزنې او پالنې او لارښوونې لپاره ژوندي وساتي. دا جوته ده، چې د دغو شخصیتونو یادول او د دوی پراخو علمي او څیړنیزې کره کتنې او د غونډو، سمینارونو او کنفرانسونو جوړول داوسنیو او راتلونکو ځوانو نسلونو د دې او پرمختگ لپاره کارنده او ژور اغیز لري.

یو له دغو روښانه او ځلانده ستور وڅخه، چې دشعر او شاعري پوسيله یې زموږ د پښتو ادب د پيوي بلي ساتلي دي د پښتو ژبي نامتو، عالم او متفکر شاعر عبدالرحمان بابادی . زه باور لرم، چې زموږ درنو لیکوالانو د رحمان بابا د هر اړخیز شخصیت په هکله ډیرې زیاتې لیکنې کړي دي، خو زه هم دې ته وهڅیږم او ځان ته می دا حق ورکړم، چې دده د علمي، روحاني او ادبي شخصیت په هکله یو څو کرښې ولیکم .

خدای بخښلي عبدالرحمان بابا د ارواښاد عبدالستار خان مومند زوی دی، چې په یوه علم پروره او غریبه کورنۍ کې په (۱۰۴۲) هجري قمري کال کې په (بهادر کلي) کې، چې د پېښور ښار په جنوبي اړخ کې پروت دی نړۍ ته سترگې غړولې دي .

د عبدالرحمان بابا د دیوان په یوه سریزه کې لیکل شوي دي، چې عبدالرحمان بابا د پښتو د سجره نسبت له مخې (سربن) په سرین کې (غوریاخیل) او په غوریاخیلو کې (مومند) په مومندو کې (دویزی) او په دویزو کې (ابراهیم خیل) دی . که څه هم رحمان بابا په قوم مومند دی خو دی ځان کومې قبیلې ته نه منسوبوي او ځان د خدای (ج) دپاکې مینې رېښتیني عاشق بولي او د خدای په مینه کې ډوب دی . اود تعصب او ځان ستاینې څخه کرکه لري او د ورورولې، انساني مناسباتو او دنیوي او آخروي نیکمرغيو لارې چارې خلکو ته ور په گوته کوي . لکه چې وایي :

زه عاشق یم سرو کار می دی له عشقه نه خلیل نه داودزی یم نه مومند

اویاوايي:

دا دنیا خدای له عشقه پیدا کړې دجمله وو مخلوقاتوپلار دی دا

اویاوايي:

په هر دم کې نوي نوي تماشي کړم زه رحمان د خدای وکره وته حیران یم

اویاوايي:

هیڅ تغیر او تبدیل نه لري رحمانه تل تر تله بر قرار دی رب زما

او یاوايي:

که محنت که مشقت دی خو د دین دی په کار نه دی بل محنت په دا دنیا بی له خدایه هر چې دي همه فاني دی که لذت دی که زینت په دا دنیا

اویاوايي:

چې په ورځ د شیخی لافي کړې رحمانه! په شپه می له میفروشه غواړې ولي؟

اویاوايي:

بد په بدو پښیماني کاندې رحمانه! ته په خپلو بدو نه شوي پښیمان ولي؟

او یا وایي :

دوست دشمن د سړي واره خپل عمل دی هم په دا مقدار یې اجر موی په موی شي

او یا وایي :

د اوبو اصل له خاورو پیدا کيږي خاکساران دخاکسارانوآبروی شي

اویاوايي:

دوباره دي راتله نشته په دنیا نن دي وخت دی که دروغ کړي که رښتیا

اویاوايي:

دا دنیا ده بی وفا بی وفا ده بی بقا

اویاوايي:

نور عالم که د دنیا غمونه کاندې

درحمان سره دې غم داخرت وي

عبدالرحمان بابا یو تکړه ادیب، دیني عالم او د روحاني دنیا مشر و. د رحمان بابا له نوم او روحاني شخصیت سره زموږ خلک او په تیره بیا ټول پښتانه آشنا دي .

محمد هوتک په خپل یو مشهور اثر کې، چې پټه خزانه نومېږي د رحمان بابا د پیژندګلوی په هکله داسې لیکي :
(رحمان بابا د فقهې او تصوف کتابونه پخپله سیمه پېښور کې له محمدیوسفزي څخه لوستي او بیا دلوړې زده کړې لپاره کوهات ته تللی دی، ډیر علوم او مروجه کتابونه یې هلته ولوستل پس له لوستلو څخه یو لوی عالم شو.)
وايي چې : رحمان بابا په کوهات کې د اسلامي او دیني تعلیماتو تر څنګ دارواښاد حاجي بهادر کوهاتي (رح) چې یو روحاني شخصیت و، طریقه او لاس نیوی کړې دی،
رحمان بابا وروسته له زده کړې څخه بیرته خپلې سیمې پېښور ته راغی او په (هزار خانۍ) کې میشت شو او د ژوند تر پایه هلته اوسیدو.

هغه دکوچینوالي څخه لوړ ادبي استعداد درلود، او په څورلس کلنۍ کې یې په شعر ویلو پیل کړې دی. ویل کیږي : هغه وخت چې رحمان بابا ته د شعر الهام وشو او دی په حقیقي عشق پوه شو، ده دنیا پرېښوده او دنیايي کارونو ته یې شا کړه، د خلکو او ټولني څخه لرې گرځیدو. وایي چې : ده به تل ژړل او د ده ژړا د حقیقي عشق دسوز له عمله وه او په تل پاته توګه یې پر مخ د اوبنکو ویالي رواني وي ، ملګرو او دوستانو به یې همیشه اوبنکي تر سترګو جاري لیدلې. خوڅو موده وروسته یوشمیر عالمان، روحاني واعظان او د دین مرشدان ده ته ورغلل او د ده نه یې غوښتنه وکړه چې د خلوت څخه راوځي اودخلکواوتولنیزوخدمتونو لپاره ځان تیار کړي .

د ده دا بیتونه گورو چې وایي :

چې هیڅ نه وینم په سترگو مگر دی

زه رحمان دیار په غم کې هسی ډوب یم

اویاوايي:

که بادشاه دی د دي دور که گدا

زه یې وینم درست جهان په تا مین دی

اویاوايي:

بل به نه وي په جهان کې هسی گرم

ای رحمانه لکه ته چې په خدای گرم یې

اویاوايي:

څه پکار دی بنده بی خپله صاحبه

زه رحمان دخپل صاحب په رضا زیست کړم

اویاوايي:

چې هرگز نه دی دا خوند موندلی خلق

رحمان هسی گوښه خوند له خلقه بیا موند

اویاوايي:

بارې ستا سترگو رسوا کړم په عالم کې

زه رحمان کناره خوښ وم له عالمه

اویاوايي:

بی حساب شوی سیلاب زما دسترگو

اوبنکي نه لري حساب زما دسترگو

اویا وایي:

د رحمان اوبنکي به څرنگ په قرار وي

چا ليدلی دی درياب په قراری کي

اویا وایي :

هومره اوبنکي مي بهیروي په رخسار

چي غرقاب مي هم گريوان دی هم رخسار

اویا وایي :

يو عاشق دی څوک راوبنيي په عشق کي
هومره اوبنکي د عاشق په گريوان ووري

چي يې رود په مخ د اوبنکو روان نه دی
ته به وایي چي يو سيند دی گريوان نه دی

اویا وایي :

ستا له غمه مي په مخ باندي ولي دي

لږ مي وپوښته له حاله چي ولي دي

اویا وایي:

يار د يار له سترگو اوبنکي پاکيزه کا

تا درياب کړي زما اوبنکي په ياری کي

اویا وایي :

چي په وصال کي يې اوبنکي نه وچيروي

ترو به حال درحمان څه وي په هجران کي

اویا وایي :

ياره ستا په جدایی او په ډير غم کي

سيند داوبنکو درومي په رخسار زما

اویا وایي :

ترڅي اوبنکي دعاشق آب ونمک دي

خدای دي نه کاڅوک بي آبه بي نمکه

اویا وایي :

دا څه اوبنکي نه دي چي بهیروي له چشمانو

ق ويني دي بهیروي د زرگوتي له پرهاره

اویا وایي :

ای رحمانه اوبنکي هم له تخمه دباران دي
کښت د هغه شين شوچي گرياني لري سترگی

اویا وایي :

هيڅ اثر د رحمان اوبنکي په يار نه کا

خدای دي اوبنکي دچا نه کا بي اثره

اویا وایي :

ستا د مينې گوهر نشته په هر آب کي

مگر بيا موندشي د اوبنکو په درياب کي

له دغو بيتوڅخه داسي جوتيري چي دی يو ديني او روحاني عالم و، او دخدای(ج) په عبادت او رياضت بوخت و.ده داسلامي تعليماتو اونظرياتو څراغ تل بل ساتلي و.دی د تقوا اوپرهيزگاري روښانه سمبول و. ده د خدای(ج) په مينه اومحبت کي ډير

خوندور شعرونه ويلي دي، همدا وجه ده چي ټولو خلکو په تيره بيا پښتنو دهغه په درويشي اوفقيري اورواني طبع هوکړي ده، او دده په هر نصيحت، پند، قول او قرار اعتقاد لري . دی د پښتنو په منځ کې د عزت، درناوي اود قدر او ستاينې وړ شخصيت په توگه پېژندل شوی دی، اود(بابا) په درانه لقب منلي شوي دي .
دی په خپلو شعرونو کې دالله (ج) سره خپله مينه داسې بيانوي :

چې صاحب دکل اختيار دی رب

گوره هسي کردگار دی رب زما

زما

تر همه و بزرگوار دی رب زما
نه د هيچا منت بار دی رب زما
هسي رنگ پروردگار دی رب زما

همگي بزرگواران چې څوک يې وايي
نه يې هيڅ حاجت په چا باندي موقوف دی
له نيستې يې دهستی صورت پيدا کا

او يا وايي :

چې يو نوم يې په نومونو کې سبحان

په نامه دهغه خدای مي دا بيان دی

دی

هم د هر يوه سلطان په سر سلطان دی
هغه کار واړه و ده و ته آسان وي
ده آفتاب راخيرولی په آسمان دی
ده پټ کړی نمر په ابر کې پنهان دی
ده په شپه کې پيدا کړی ماه تابان دی
نزول کړی ده په مونږ باندي باران

هم بادشاه دی دجمله ؤ بادشاهانو
هغه کار چې و هر چا و ته مشکل وي
څوک آفتاب شي په آسمان راخيرولی
څوک دنمر په مخ حجاب شي غورولی
څوک په شپه کې شي مهتاب پيدا کولی
څوک يو څاڅکی پريستی شي له آسمانه

دی

ژوندی کړی ده په روح تمام جهان

څوک شي روح ننويستی په يوه ماشي

دی

رحمان بابا يو لوی زاهد، عابد، عالم اود دين مرشد و. دی يو پاک اوسپنڅلی مسلمان و، اود خپل روحاني ژوند سره بوخت و. ارواښاد گل پاچا الفت، چې زمور دهيواديو وتلی، تکړه دروند او پياوړی شاعر اوليکوال دی د رحمان بابا د شاعري اوشخصيت په هکله داسې وايي :

(دخيبر او تيرا له غرونو هغه خوا دپيښور په بهادر کلي کې يو پښتون فقير اوسيده چې خبرې يې شعر او شعر يې حکمت و. رحمان بابا هغه څوک و چې دغفلت له خوبه د بلبلو په آواز راويښ شو او د زړه مراقبه يې د گلو له غونچو او غونډيو زده کړه. په زړه کې يې دپاک خدای دمقدس عشق لمبې بلې دي او له ژبې يې سوزان شعرونه را وتل .)
رحمان بابا يو روحاني، ادبي اوتولنيز شهرت لري او دی ديو صوفي مشر په توگه دخلکوپه ذهن او روان کې خپل ځای او مقام تر لاسه کړی دی . د ده زياتره شعرونه د خدای(ج) په ستاينه کې او دحقيقي عشق په هکله ويل شوي دي .

ښاغلي محمداکبر کرگر زمور دهيواد، پياوړي او وتلی ليکوال اوڅيرنيز پوه شخصيت دی په خپله يوه ليکنه کې(د رحمان بابا عشق يعنی څه ؟) ترسر ليک لاندی داسې وايي:

(د رحمان بابا په انگليسي ژباړل شوي ديوان کې سريزه ليکونکي داسې باور لري، چې هغه څه چې د رحمان بابا په ديوان کې ډير برجسته او څرگند دي هغه عشق دی . مور د رحمان بابا په ديوان کې په دې خبره غور وکړ ، د رحمان بابا په ديوان کې په کراتو ځله د عشق کليمه تکرار شویده؟ خو دا عشق يوازې تصوفي او عرفاني عشق نه دی . دا يوه اوږده قصيده ډوله

غزل دی، چې مطلع يې ده : په نامه دهغه خدای مې دا بیان دی - چې یو نوم يې په نومونو کې سبحان دی . په دې شعر کې رحمان بابا دخدای توصیف کوي،
 دخدای صفات بیانوي چې له یوې خوا شریعت ته نږدې اوله بلې خوا دخالص تصوف او عرفان څخه واټن نیسي . په دې مانا چې په وحدت الوجود کې په عالي او ترانسیندینتال حالت کې صوفي له ځانه بهر کيږي او ځان یا مادی وجود نفي بولي .

که چیرې د رحمان بابا شعري دیوان ته مراجعه وشي د ده په شعرونو کې دنورو شاعرانو په پرتله زیاتره مذهبي او اخلاقي رنگونه، تصویرونه، خیالونه او ژور فکرونه چې د ټولني له روان سره برابر دي لیدل کيږي . د ده مینه دپاک الله (ج) او دانسان لوړ مقام ته او دانساني ظرافتونو او اخلاقو سره په ډیر عالي شکل کې څرگنده شوي ده .
 دی دنصیحت، پند او عبرت په توګه خلکو ته دښو او بدې لارې لارښوونه کوي . خپل پیغام، هدف او مقصد دانسانانوپه راویښولو کې دشعر په ژبه بیانوي . همدا وجه ده چې دخلکو په منځ کې ستر شهرت پیدا کړي دی . دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه گورو:

دنيا كښت دآخرت دی	دا خبره ده رښتیا
ولې مرد پكې هغه وي	چې سخي وي هم پارسا
په دنيا کې بدې نشته	که بدې نه وي له تا
په دنيا کې خطا نشته	که له تا نه وي خطا
دنیا بحر دی بهیري	آینې غوندې صفا
اویاوايي:	

دنیا بده دهغو ده	چې یې کسب وي ریا
یا یې کسب دریا وي	یا یې وگټي په غلا
یا یې ټوله کا په ظلم	یا دخمر په سودا
حق باطل کا، باطل حق کا	په سبب دروي ریا
گوش او هوش یې هرگز نه وي	دمظلومو په ژړا
بتخاني و ته یې مخ وي	و مسجد وته یې شا
اختلاط کا له بدانو	له نیکانو وي جدا
و رحمان ته پېښه مه کړه	خدایه هسې رنگ بلا
اویاوايي:	

د خوآنی عمر دې تیر کړ په غفلت کې	په پیړۍ کې به څه زیرمه دمحشر کړي
اویاوايي:	

راشه مه کوه له چاسره جفا	لږ ژوندون دی ضایع کيږي بیوفا
په دنيا کې هیڅوک نه دي پاتې شوني	واره ټلوني دي که نن دي که سبا
اویاوايي:	

که یو ځله سر د خدای لپاره تیټ کړي	په قیامت به سر بلند شي تر هر چا
بازار دادی که څوک سود او سودا کاندې	په هغه جهان نه سود شته نه سودا
آشنایان که څوک پوهیږي نن یې وخت دی	چې څارېږي یو آشنا تر بل آشنا
که ژوندون دی خو همدا دی په جهان کې	چې له چا سره تیرېږي په خندا
اویاوايي:	

که مقصود لري تلوار کړه وخت کوتاه دی	غره مه شه د دي عمر په بقا
-------------------------------------	---------------------------

اویاوايي:
سر دننه په گريوان کړه سترگي روڼي
اویاوايي:
سر هوا سر هوا مه ځه و آسمان ته
پاوايي:
انسانيت په پير دولت نه دی رحمانه
اویاوايي:
عالمان دي روښنايي د دې دنيا
اویاوايي:
که څوک لار غواړي خدای هم ورسول ته
اویاوايي:
رياضت په قيامت نه شي مرد هغه دی
اویاوايي:
زه رحمان له هغه علمه پناه غواړم
اویاوايي:
که نظر کا څوک په کار د درويشانو
اویاوايي:
چې مدام د بل و عيبو ته نظر کړي
اویاوايي:
ضديت د سړي عمر په عذاب کا
اویاوايي:
که بلنده مرتبه دچا په کار وي
اویاوايي:
چې تقوا ديانت نه لري رحمانه
اویاوايي:
په هر غم کې خاموش اوسه او که نه وي
آزار کړي
اویاوايي:
صبر ونيسه په مخ کې مراد غواړه
اویاوايي:
د بي دردو همدمي به دې بي درد کا
اویاوايي:
چې دشمن يې وي له دوسته اړولی
اویاوايي:
چې يکسان گوري هم شاه وهم گداته

دير په پورته پورته مه ځه سر هوا
ته په اصل کې له ځمکې يې پيدا
بت که جوړ شي دسرو زرو انسان نه دی
عالمان دي د تمام جهان پيشوا
عالمان دي د دې لارې رهنما
چې يې وکړ رياضت په دا دنيا
چې له دينه له مذهب وي سيوا
خود به ويني وقار د درويشانو
خدای د خپله عيبه ولي بي خبر کړي
په کار نه دی ضديت په دا دنيا
لوی مقام دی عدالت په دا دنيا
د دې هسې همنيشين مه شه
د بد خواه خاطر به بناد دوست به
په تلوار به هيڅ ونه کړي که تلوار کړي
د نامردو همدمي به دې نامرد کا
د هغو احتياط بويه له کومکه
هسې يار دی د رحمان غريب نواز

اویاوايي: بل ارمان به له جهانہ یور نه شي
 مگر مهر محبت په دا دنیا
 اویاوايي: نیک کردار هم نیک عمل خویونه
 هم جنت دی، هم راحت دی په دا دنیا
 اویاوايي: آدم زار په معني واره یو صورت دي
 څوک چې بل آزاروي هغه آزار شي
 اویاوايي: که ته نکړې په بل چا باندې غرض
 او داسې نور نصیحتونه، عبرتونه او پندونه

ارواښاد پوهاندصديق الله رشتين چې يو نوميالي، دروند، او مخکښ ليکوال دی، په خپله يوه ليکنه کې د رحمان بابا د شاعري په هکله داسې وايي :
 (رحمان بابا د پښتو شعر او ادب هغه ځلانده ستوری دی چې دلرې او برې پښتونخوا
 په آسمان کې يو شان ځليري . د ده خور نوم يا دده دلوري شاعري احترام دده روحاني او ملکوتي غرد ټولوپښتنوپه
 زرونوکي يو رنگ موجود دی .)
 د رحمان بابا کلام رنگين، عام فهمه، سليس، روان اوناوک خياله دی . د ده په کلام او شاعري کې هر ډول شعرونه موجود
 دي اود هر چا په ذوق برابر مطالب لري . دده په شعرونو کې ديني، علمي ، ادبي ، اخلاقي او ټولنيز مسايل، بشري مناسبات
 ، انساني صفتونه لکه : لوړ اخلاص، رښتيا اوصداقت، عدالت ، علم اوپوهه ، تقوا او عبادت، صبر او زغم، قناعت، نيکي
 پښگني، متانت، سخاوت، زحمت اورياضت، عزت، ميرانه او لوړ همت، ننگ او غيرت، ځان غوښتنه اوتنگ نظري، کبر
 اوغرور، کينه، غيبت ، حسادت اوکرکه ، اتحاداو اتفاق، ورورولي، آزادي اوخپلواکي، ظلم اوستم او داسې نور خصايل، په
 ډير انساني اواسلامي فکرونو، تصوراتو اوخيالونو کې په ډيره خوندوره او ساده ژبه او په ډير عالي مفاهيمو اومعناگانو کې
 بيان شوي دي .
 دييلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

گوره څه بلند مقام دی داخلاص
 اویاوايي: پس له مرگه به دا مهر واخلاص نه وي
 داخلاص
 اویاوايي: څه عجب دی که مستان ترې چاپير ناست وي
 اویاوايي: هر ساقی څخه چې جام دی داخلاص
 چې يې هر کلام، کلام دی داخلاص
 اویاوايي: که څوک فخر کا په ننگ او په ناموس
 اویاوايي: معنوي صورت پيدا کړه که مير ه يې
 اویاوايي: فايده څه ده د بتانو له اشخاص

که د ونې په څیر گل او میوه غواړې
خاکسار شه
اویاوايي:
که هوا دې د جنت په خاطر گرځي
اویاوايي:
هغه زړه چې عرش الله دی گوره کوم دی
کره
اویاوايي:
که دلمر په څیر څرگند شي په جهان کې
بې
بزرگي په دلجویی کې ده دخلکو
په لویي کې لویي چیرې ده لایقه
اویاوايي:
په ساحل کشتی د هیچا نه ډوبیږي
اویاوايي:
خلوتیان په خپل خلوت کې فراغت دي
اویاوايي:
که له خپله عیبه ځان ژغورې رحمانه
اویاوايي:
که یوه جودانه عیب ویني په بل کښې
اویاوايي:
کوهی مه کنه دبل سړي په لار کښې
اویاوايي:
ته نا حق په ما کینه کړې کینه ناکه
اویاوايي:
که نعمت دی خو طاعت او عبادت دی
اویاوايي:
بل ارمان به له جهانه یووړ نه شي
اویاوايي:
په آزار دچا راضي مه شه رحمان!
اویاوايي:
چې نیکی بدې په تله کې تلل شي
اویاوايي:
دظالم د آشنایي توبه توبه
اویاوايي:

ځان په نمر کره سایه بان د هر
خاک نشین په آستانه د هغه یار شه
څو دې توان شي د جمله زړونو خدمت
څو په زړونو پسندیده نه شي لا ورک
ته چې خلک ډوبوي څرنگ بزرگ یې
کمینی وته مت کره که سالک یې
که څوک نه کا په دریا باندي غرض
درسوا دی په رسوا باندي غرض
دهیچا له عیبه مه کوه پوښتنه
هغه یو جودانه عیب یې لوی غر کړي
چیرې ستا به دکوهی په غاړه لار شي
په کینه به آیینه نه کړې ته پاکه
گڼه نشته بل نعمت په دا دنیا
مگر مهر و محبت په دا دنیا
که خلاصی په قیامت غواړې له عذابه
خود پخپله تله واخله عدالت کره
د خود بین له بینایي توبه توبه

که دې ویره شي له ظلم له ستمه
اویاویي:
له اغیار سره خندا څه په کار نه ده
سل یاری دیوه یار دپاره کری شي
بد له بدو سره بویه نیک له نیکو
هر بلبل به دې ثنا کری که ته گل شی
اویاویي:
آشنایان که څوک پوهیږي نن یې وخت دی
اویاویي:
زهر بنه دي که په صلح اوصلاح وي
اویاویي:
چې د ورور او عزیز زړه پرې آزار شي
اویاویي:
لکه ځان هسي وبل وته نظر کړه
اویاویي:
د ډیر ناز او د ډیر کبر له سببه
اویاویي:
چې عزت حرمت یې نه وي په جهان کي
اویاویي:
بی عزت سړی به خوښ دهیچا نه وي
اویاویي:
دراز عمر مي حاصل شو له راستی
اویاویي:
و هر چاته په خپل شکل څرگندیږم
اویاویي:
که ډیر عمر پکار دی غفلت مه کړه
اویاویي:
په بنه خوی له بدخواهانوبې پروا یم
اویاویي:
نیک له نیکو سره بویه بد له بدو
اویاویي:
روښنایي په هغو زړونوده حرامه
اویاویي:
په یوه کری بهار وي بیا خزان شي
اویاویي:
ته هم مکره په هیچا باندې ستم
له اغیار سره سودا څه پکار نه ده
آشنایی د هر آشنا څه پکار نه ده
دجفا په ځای وفا څه پکار نه ده
په خپل ځان خپله ثنا څه پکار نه ده
چې څاریري یو آشنا تر بل آشنا
نه شکرې په فتنه او غوغا
حاصل مه شه هغه خپله مدعا
لکه ستا دی هسي ځان دی دهر چا
عمل نه کا په گفتار داویا
هغه هسي ژوندون وسوزه په اور
مگر هسي بی عزت وي ځینی نور
لکه سرو مدام سبزه تازه یم
آینه غوندي بی رویه بی ریایم
په اوده باندې سل کال یوزمان شي
په نرمي لکه اوبه د اور سزا یم
که څوک غواړي ولایت په دا دنیا
چې پرې کینی گرد غبار د دې دنیا
بقا نه لري بهار د دې دنیا

د قانع تر قناعته صدقه شه
اویاوايي:
مگر خود په خپله خدای دچا طبیب شي
اویاوايي:
دشمن هم د سړي کله کله دوست شي
اویاوايي:
د ریا له زاهدی زما توبه
اویاوايي:
په ورځ پنداو نصیحت وایي و بل ته
اویاوايي:
دین یې دام دی ددنیاپه لارکې ایښی
اویاوايي:
دهغو په لور یې سترگې وي ختلی
اویاوايي:
دعوی مه کړه په نا حق به یې خپل نه کړي
چې استوگنه په پردي وطن کې کاندې
که هزار قسمه وخورې په یو کار کې
اویاوايي:
چې په زور ورسره نه یې برابر
زورور اور او اوبه دي فهم وکړه
په یاری د زورور غلط مه شه
اویاوايي:
دا خو ته یې زما نفسه
اویاوايي:
په شپه ویني د مظلوم خوري
اویاوايي:
په زړه تور لکه تبی وي
اویاوايي:
رحمان هسې بې وقوف سوداگر نه دی
اویاوايي:
راشه مکوه له چا سره جفا
وفا
اویاوايي:
خدای طاعت، عبادت څه کوي رحمانه
اویاوايي:

هم دنیا او هم دینار د دې دنیا
گڼه نشته په جهان کې بل طبیب
دوستی نه کا له رحمان سره حبیب
چې یې کاندې څوک په رسم وپه عادت
په شپه ناست وي د مغان پر خرابات
پرې را اړوي وحشیان د مخلوقات
چه په لاس یې سرسایه وي یا زکات
پردی شهر، پردی ملک، پردی دیار
هغه نه لري د هیڅ واک و اختیار
نه کا څوک په مسافرو اعتبار
د هغو تر څنگه مه کښینه زورور
چې ډوب نه شي یا ونه سیزی بشر
مگر دا چې ترده نه یې زورور
چې دې زه کرم کور وکر
سبا کیني په منبر
په مخ سپین لکه قمر
چې د دین متاع بدله په دنیا کا
لږ ژوندون دی ضایع کیری بې
خو یې مینه د سړي ده از میل یې

که آباد کا څوک ويران حرم د زړه

نه چې ژبه شي په بد ويل گويا

ډير په پورته پورته مه څه سر هوا
ته په اصل کې له ځمکې يې پيدا

دا گومان په هيچا مه کړه چې مي

نه چې پټ وي د سرو زرو په لباس

بيا هاله يې آدم بوله چې آدم شي

چې پلار زوی کاندې د زوی او زوی د

که دانا د زماني وي مبدل شي

دار يې پس له مرگه نخل ميوه دار شي

هنرمند و څخه گنج دخپل هنر دی
د دنيا سړی که هر څو زورور دی
پيدا کړی خدای د سر د پاسه سر دی

د جاهل د پارسايي توبه توبه

لکه گنج د کتابونوپه خر بار شه

د خليل تر کعبې دا کعبه ده لويه

اويوايي:

گونگي بنه دي چې بی کام و بی زبان وي

اويوايي:

سر د ننه په گريوان کړه سترگي روني
سر هوا سر هوا مه څه و آسمان ته

اويوايي:

د دنيا کارونه واره غولول دي

خپل دي

اويوايي:

له سړيه غرض واره سړيتوب دی

اويوايي:

په آدم کې د حيوان خويونه هم شته

اويوايي:

احتياج هسي بلا دی په جهان کې

پلار

اويوايي:

ما ديار په بيلتانه کې دي ليدلي

اويوايي:

هر وگړی چې منصور غوندي په دار شي

اويوايي:

دنيا دار که مستغني په سيم و زر دی

بیهوده به زورور وځانته وايي

هسي مه وایه چې زه يم په جهان کې

اويوايي:

هر علم چې بيعمله وي تش بوس دی

اويوايي:

علميت د بی عمله عالمانو

او داسي نور بيتونه

په رښتيا سره د رحمان بابا دشعرونواو ويناگانو ارزښت، خوږوالی، دروندوالی، ريښتینوالی، علميت، تجربه او روحانيت دومره شهرت تر لاسه کړی دی، چې په لره او بره پښتونخوا او افغاني سيمو کې د ده روحاني، علمي، تصوفي، عرفاني اومذهبي شخصيت ته د عزت، عقيدت او درناوي په توگه خلک گوري، او د ده شعري ديوان د خلکو په منځ کې دفال نيولي شهرت تر لاسه کړی دی، او دهغه په ويناگانو، نصيحتونو اوپندونواکثريت خلک عملي گامونه پورته کوي، او په ورځنيو خبرواترو کې دده دشعرونواو کلام نه د متلونو په بڼه گڼه پورته کوي . ارواښاد عبدالروف بينوا چې زمور دهيواد تکړه، نامتو،نوبستگر، ادبي اوفرهنګي شخصيت دی، په خپله يوه ليکنه کې د رحمان بابا دشاعري په هکله داسي وايي :

(د رحمان بابا د اشعارو يو لوی صفت دادی چې د هر چا په ذوق سره سم مطالب لري او دهر چا د تنهائي ملگری وي . په پښتنو کې به ډیر داسې کم کور وي، چې د رحمان بابا دیوان هلته نه وي .)
رښتیا داده چې د رحمان بابا عالی او لوړ فکر د ده په شعر او کلام کې دومره خوږ او اغیزناک دی، چې هر څوک ځانته په کې خپل هدف، مقصد، درد، تصویر، خیال او انځور په ډیر ښکلي او ظریفانه شکل پیدا کوي .
- صوفي او عارف دواړه په کې د تصوف او عرفان د اسرارو او رمزونو مرغلري او دمعرفت او د معنوي دنیا وړانګې ویني او پرې خپلو روحاني حالاتو ته وده ورکوي . دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه گورو:

کله څوک وايي هنر کوم دی؟ وایه دادی	چې بي خدايه نوره مينه په چا نه کا
او يا وايي :	
هيڅ تغير او تبديل نه لري رحمان	تل تر تله بر قرار دی رب زما
او يا وايي :	
دا پنځه ورځي ژوندون چې غنيمت دی	شکرانه په دا نعمت دکر دگار کړه
او يا وايي :	
دا همه واره حجاب دي چې لیده شي	نور دحسن بالاتر دي له ادراکه
او يا وايي :	
په هر دم کې نوي نوي تماشي کړم	زه رحمان د خدای وکړه وته حيران يم
او يا وايي :	
چې می ستا د جمال عکس دی لیدلې پخپل خان کښې	
هم په دا دآيينې په څير حيران دی زما روح	
او يا وايي :	
په رحمان باندې نظر د کرم وکړي	ای چې بي د پاک الله په دربار خاص
او يا وايي :	
چې وصال دخپل جانان می دی موندلای	گنج د درو د مرجان می دی موندلای
او يا وايي :	
څه عجب دی که تمام جهان زما شي	چې بادشاه د درست جهان می دی موندلای
او يا وايي :	
درست جهان که واره ما رحمان لره دلبر شي	چيرې دی دلبره بي له تا بل دلبر زما
او يا وايي :	
که دا نور ښايسته ستوري ويل کېږي	ته خورشيد غوندي صورت لری عيان
او يا وايي :	
د آفتاب په مخ کې هره ورځ زوال وي	ستا دحسن په آفتاب کې زوال نشته
او يا وايي :	
څو دي دوه سترګې غږیږي په جهان کې	ننداره په هر ساعت د خپل نگار کړه
او يا وايي :	
زه يې وينم درست جهان په تا مين دی	که بادشاه دی د دي دور که گدا
او يا وايي :	
وهر چا وته چې ستا قوت رسېږي	هلته نه رسي قوت د درست جهان
او يا وايي :	
زه رحمان چې ستا د حسن ثنا خوان يم	ستا له رويه درست جهان زما ثنا کړه
او يا وايي :	
که له دره يې شري که يې پريږدي ته	ډير مين دی ستا پرمخ عبدالرحمان

او يا وايي :
 عشق څه هسي علم نه دی
 مکتب حال د مذهب وايي
 او يا وايي :
 می خواران که يي خبر شي له مستی نه
 او يا وايي :
 هسي بي شرابو مست يم ستا په مينه
 او يا وايي :
 د رحمان په عاشقی به آفرين کړي
 او يا وايي :
 زه رحمان د عشق په درد کې هسي خوبس يم
 او يا وايي :
 سپيني او بڼکي زير رخسار دميني له دولته
 او يا وايي :
 که چا لار د عاشقی وي ورکه کړي
 او يا وايي :
 خپل جانان مي هسي نقش دی په زړه کې
 او يا وايي :
 زه رحمان دهغه حسن دعا گوی يم

چي حاصل شي له مکتبه
 عشق سيوا دی له مذهبه
 د رحمان د ميخاني شراب دڅښو دي
 چي خبر نه يم په ځمکه په آسمان
 که لږ مخ په آينه کړي ځان وگوري
 چي مي نشته په دوا باندي غرض
 ای رحمانه دا د عاشقانو سيم و زر دي
 زه رحمان دگمراهانو رهنمايم
 نه پوهيرم چي رحمان يم که جانان يم
 چي جرگه د عاشقانو وي پرې پنډه

- که عاشق دی په کي دپاکي اوسپيڅلي ميني ناز، راز اونياز، حسن اوجمال،دطبيعت دمناظروهنري بڼکلا، خلوص، محبت اودخپلوربينتینواحاساساتواوعواطفو تصویرونه او خيالونه گوري. دبيلگي په توگه دده دا بيتونه گورو:

او يا وايي :
 مخ ديار شمس و قمر درې واړه يو دي
 حاجت نلرم په شهدو په شکرو
 او يا وايي :
 په شرابو کي خوند نشته د شکرو
 او يا وايي :
 که سل ځله پټ تر شونډو لاندي خاندي
 او يا وايي :
 هغه شونډي چي خوړي دي تر شکرو
 او يا وايي :
 چي څوک نوم دا ستا دشونډو په خولهء واخلي
 که يي زهر وي په خوله کې عسل شي
 او يا وايي :
 هغه شونډي چي شيريني وي تر قندو
 او يا وايي :
 چي لذت يي د سرو شونډو وي موندلی

قددسرو صنوبر درې واړه يو دي
 لب ديار شهدوشکر درې واړه يو دي
 ديار شونډي هم شراب دي هم شکر
 نه پټيري آب دلعل ودگوهر
 له کنځلو يي عار نه کا عاشقان
 ما هيڅ فيض تري بيا نه موندبي کنځلو
 نوره مينه د شرابو په جام نه کا

او يا وايي :
که پکار دي د سرو شونډو شيريني وي
او يا وايي :
چي مي نقش په زړه سرې شونډې ديار شوي
او يا وايي :
تا چي رنگ دميو ورکړو ولبانو
او يا وايي :
په هر ځای چي ستا دلېو نام آغاز شي
او يا وايي :
د پيزوان غمی دي زيب کا پر لبانو
تور اوربل دي لکه مارپه جبين پروت دي
او يا وايي :
چي دي جوړه کړه لينده دکړو وروځو
او يا وايي :
د سروتيک دي شهزاده په جبين پروت دي
او يا وايي :
مشکين خال دي په سرو لېو هسي زيب کا
او يا وايي :
ما دعشق په درس کې نور څه لوستي نه دي
او يا وايي :
که دي زلفي په مخ پيچوتاب شوي بڼايي
او يا وايي :
که په توره تاريخي کې رڼا غواړي
او يا وايي :
لاس مي وتړي د زلفو په طناب
او يا وايي :
هسي آب يي دي د دوو سترگو په تيغ کې
او يا وايي :
چي راياد يي سرې شونډې سور پيزوان کړم
چي دمخ و آب وتاب ته يي نظر کړم
او يا وايي :
دا کاره کاره باڼه او کږې وروځي
او يا وايي :
په شپه نوکي دعاشق په وینو سرې کا
او يا وايي :
مستوري راڅخه يوره مستو سترگو
او يا وايي :
يا دا ستا چشم ابرو وينم په خواب کې
او يا وايي :
هغه سترگي چي نرگس وي هم بادام وي

د خپل خان په وينوسور لکه انارشه
کان دلعلو شو گرداب زما دسترگو
اور يي پوري کړ په کور د ميخورانو
د لاله و باران اوري په حباب کې
دواړه زلفي دي چوري د ملنگانو
شينکي خال دي مواصل د رنخورانو
څو به بنکار کړي په حرم د غزالانو
شينکي خال دي محصل په بنديوانو
لکه مهر په محزن د درمرجانو
بي دزلفو، بي له خطه بي له خاله
ويښته څه طاقت لري داور له تابه
ندارچي د يار د زلفو د رخسار شه
بيا مي وپلوري د سترگو په قصاب
چي بي سره په سر نه لري حباب
تر چشمانو مي بهيري سره شهاب
راته هيڅ شي دگلونواب وتاب
نور څه نه کا بي کږو کږو وهلو
سبا پوري کا نکريزي په منگلو
رحمان ځکه په وگړيو کې رسوا شوم
يا مستان دي ويده شوي په محراب کې
تيري توري شوي زما په قتلولو

او يا وايي :

ستا دی خواب آلودو سترگو خواب راڅخه يووړ
نه مي اوښکي پاتي شوي نه صبرپه صورت کي
لبو دی لذت د ميوناب راڅخه يووړ
ديرې بي صبرې دمخ آب راڅخه يووړ

- عالم په کي دعلم او پوهي مالومات لټوي ، اوخپل علمي تصورات اوتفکرات
غني کوي . دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

مه درومه رحمانه په خلاف د دانايانو

مينه د دنيا پسندلې نه ده هيڅ دانا

او يا وايي :

د دانا و دنادان تر ميان يو حد دی

هوښياري تر حد پورته حماقت وي

او يا وايي :

تر هغه به نادان بل په جهان نه وي

چي څوک مهر وفا غواړي په نادان کي

او يا وايي :

عاقلان په وړاندې ځي په ورستوگوري

په دنيا کي سر انجام د آخرت کړه

او يا وايي :

پوه خلک هغه دي چي اقرار په ناپوهي کا

هر چي ځان هوښيار گڼي هوښيار يي مه گڼه

او يا وايي :

زه رحمان حلقه بگوش د هر عالم يم

که اعلى دی که اوسط دی که ادنا

او يا وايي :

عالمان دي روښنايي د دی دنيا

عالمان دي د تمام جهان پيشوا

- که دميني د دردرنخور او دردمن او ناقاره دی په کي د خپل زړه تکور او قراري پيدا کوي .

دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

د رحمان وزيرې رنگ وته نظر کړه

چي مدام په تا پسي کاندي ژړا

او يا وايي :

عاشقانو په شکست کي بری بيا مونو

دلته توان دهغه رسي چي ناتوان شي

زيری رنگ دعاشق هسي مرتبه ده

چي آفتاب غوندي څرگند په درست جهان شي

له چشمانو يي باران درحمت ووري

زرغونه يي په څهره باندي زعفران شي

له رخساره حال د زرونومعلوميزي

له بهاره نيک وېد دکال عيان شي

او يا وايي :

زه رحمان دزمانې له جوړه درومم

خپل صاحب لره په داد او په فرياد

- مطربان او که مستان دي په کي دسوز او گداز دکي سندرزي نغمي دموسيقي په پردو کي غروي، او مستان خپل آواز ورسره داسي جگوي . دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

دساقې په لاس کي جام دميو ناب دی

مطرب ايښی په زنگون دغم رباب دی

او يا وايي :

محتسب په رقص گډ شوباک يي نشته

صوفي پروت په ميخانه کي مست خراب دی

او يا وايي :

په تلخي دميو مست خلق مي خوښ دي

هغه خار چي بوی دگل لري خار نه دی

او يا وايي :

هرساقې چي جام دعشق لري په لاس کي

دا پيالنه يي په مستانو ده مباحه

او يا وايي :

په دا تاوکي زما زړه کاندي خراب
ديوانه شم گريوان خيرې مست خراب
چې هيڅوک يې نه طاقت لري نه تاب

هر مطرب چې غورۍ تاو کا درباب
چې سامعی يې په نغمه په ترانه شم
هم يې تار، هم يې گفتار هسي اثر کا

او يا وايي :

عقل ساقيانوپه شراب راڅخه يوور

زړه مي په نغمو نغمو سوري کر مطربانو
يو ساقی بل يار دريم مطرب سره يو ځای شول
زړه يې له گوگله په شتاب راڅخه يوور

- ملي شخصیتونه، مشران اوسیاستوال په کې د خپلو ملي پاڅونونو او غورځنگونو اتحاد اوتفاق، او دخلکوغيرت ، همت او شهامت راپاروي .

دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

چې د تن په نابودی يې اعتقاد وي

بيخ بنياد به دهغوی وي په یاری کې

او يا وايي :

بېلتانه کره اکثرمراوی کم تازه

بنياسته یاران گلونه دي رحمانه

او يا وايي :

زمری تل گرځي په لوره په ژوره

که پر غره پر سمه گرځم باک مي نشته

او يا وايي :

ته هم پاڅه د هغو په څېر همت کره

وراندیني هم واره ستاپه څیر سړي وو

او يا وايي :

صدقه شه نا قابله زوی له لوره

چې په ننگ وپه ناموس تر لوره کم وي

او يا وايي :

ننگيالی ترله هم بنه ده له تربوره

ننگيالی تربورنه بنه دي او که نه وي

او يا وايي :

چې کشتی غوندي دخلقو بار بردارشي

هغه زړه به له طوفانه په امان وي

او يوايي:

اغزي مه کره په خپو کې به دي خار شي

کر د گلو کره چې سيمه دي گلزار شي

- هغوخلکوچې دنيا يې پريښي ده او له دنيا څخه لاس په سر شوي دي په کې دخان لپاره خوشحالي پيدا کوي .

دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

دانا څه کا په دنيا باندي غرض

دا دنيا په احمقانو ده ودانه

او يا وايي :

دانا څکه وابستگي د دنيا نه کا-

دنيا کل په احمقانو ده ودانه

- مبلغين، واعظان او خطيبان په مدرسو اوجماتونو کې په خپلوويناگانوکي د ده دشعرونو نه د يومنل شوي اصل په توگه گټه پورته کوي .

دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

چې د دين متاع بدله په دنيا کا

رحمان هسي بي وقوف سوداگر نه دی

او يا وايي :

چې له دينه له مذهبه وي سيوا

زه رحمان له هغه علمه پناه غوارم

او يا وايي :

نور کارونه بي وفا دي بي اساس

ای رحمانه که څه کار دی خو د دين دی

او يا وايي :

چېرته پنځه ورځي چېرته عمر جاودان

واره بي وقوف دي که څوک دين په دنيا پلوري

او يا وايي :

نور عالم که د دنيا غمونه کاندې له رحمان سره دې غم د آخرت وي

درحمان بابا شعر او کلام ډير ساده او آسان معلوميري، خو دلورومفاهيمواوژورو معناگانونه ډک دی، اوملي، روحاني اوتولنيزه بڼه لري، او هره حجره، هر مجلس اوهرکور دده په شعر او کلام روښانه، ځلانده اورنگين دی .
دده په شعرونوکي دلورو اخلاقو، عبرتونواو عالي صفتونودرسونه شتون لري . همدا سبب دی چې ده ځانته دا حق ورکړي دی چې خپل شعر داسي ستايي :

چې دا نور شاعران کاندې هغه نه کا

او يا وايي :

رحمان کړی نوی نوی اجتهاد دی

دا څه شعر درحمان دی

چې هم گنج دی هم هنر

او يا وايي :

هسي زيب کا په بياض د رحمان شعر

لکه زلفي دخوبانو په رخسار

او يا وايي :

يا به شهد يا به قند يا به نبات وي

هر کلام چې له رحمانه شنیده شي

او يا وايي :

ستا د حسن د تعريف له برکته

د رحمان دشعر کوكي پر عالم دي

او يا وايي :

په اشعارو کښي قوتناک لکه زمري يم

ولي نه يم د زمري په څير گزند

او يا وايي :

در گوهر په تله نه دي چا تللي

د رحمان شعر گوهر دی څه يې تلې

او يا وايي :

هم نغمي کاندې هم رقص کا هم خاندي

د رحمان په شعر ترکي د باگرام

او يا وايي :

د رحمان وسوزان شعر ته حيران يم

چې يې اور بل شوی نه دی په ديوان

درحمان بابا شعرونه له مينې، ورورولی او انساني غوښتنو، پندونواوعبرتونونه ډک دی . ده له خوارانو، غريبانو، فقيرانواو درويشانو نه ځان بيل کړي نه دی، او تل يې دا هڅه کوله چې خپله درويشي او فقيري په اميري بدله نه کړي .دده خور کلام ددرويشانو او قلندرانود زرونو غږ دی . دده کلام د پاکي، سپېڅلتيا، حقيقت، رښتيا او صداقت آواز دی او دخلکو په زرونو کي ځانگړي ځای لري .
دبيلگي په توگه دده دا بيتونه گورو:

چې يکسان گوري هم شاه وهم گدا ته

او يا وايي :

هسي يار دی رحمان غريب نواز

بادشاهي د گدايانو په دعا شي

او يا وايي :

زه رحمان ځکه بادشاه شوم چې گدا شوم

د خليل تر کعبې دا کعبه ده لويه

او يا وايي :

که آباد کا څوک ويران حرم د زړه

زه ملهم د زړه له چا غواړم بي خدايه

او يا وايي :

چې کړی نه شي طبيببان ملهم د زړه

قاعده د دردمندی هسي نه ده

او يا وايي :

چې په درد کي يو دردمن له بله کم وي

چي د اور لمبو وهلی وي بيا روغ شي
 او يا وايي :
 كه نظر كا څوك په كار ددرويشانو
 او يا وايي :
 په دغه لاره به ورشي خدای رسول ته
 هر گفتار به يې د خدای په در قبول وي
 او يا وايي :
 بادشاهان ددنيا واره پرې پراته دي
 هر بهار لره خزان په جهان شته دی
 د جنت د باغ گلونه به يې هير شي
 او يا وايي :
 درست ديوان درحمان جار تر داغزل شه
 او يا وايي :
 كه مي څوك په اميري شميري امير يم

نه رغي ږي دآزار لمبو وهلی
 خود به وويني وقار د درویشانو
 كه څوك يون كاندي په لار د درویشانو
 چي قبول يې وي گفتار د درویشانو
 لكه خاوري په دربار د درویشانو
 خزان نه لري بهار د درویشانو
 كه څوك وويني گلزار د درویشانو
 چي بيان يې كړو كردار د درویشانو
 كه مي څوك په فقيري شميري فقير يم

رحمان بابا خپل خيالونه، تصويرونه او انځورونه ، تشبیهات، کنایات، پاک اوسپڅلي احساسات، جذبات او عواطف په خپلو شعرونو کې د یو رومانتيک اومینه ناک شاعر په توگه دمجازي عشق، د طبیعت د مناظر و هنري بڼکلا، حسن او جمال په ډیر هنري شکل بیان کړي دي. دبیلگې په توگه د ده دا بیتونه گورو:

دا دميو څه مستي او سرخي نه ده
 او يا وايي :
 كه دې مخ په زلفو پټ دی باک يې نشته
 ستا د زلفو له رخساره له سرو شونډو
 او يا وايي :
 چي شهيد دتورو سترگو په خنجر شي
 چي رايا د يې سپين رخسار دراز مژگان كړم
 او يا وايي :
 هغه زړه چي ستا د عشق په اور كباب دی
 او يا وايي :
 تش به نشي هغه خم د عشق له ميو
 او يا وايي :
 دبلبل له حاله زده كړه په خزان كي
 او يا وايي :
 عاشقي آسان مه گڼه خبر شه
 او يا وايي :
 عشق و عقل دواړه سره ضد دي كه پوهيږي
 او يا وايي :
 كه گريوان مي د سپوږمي دنمر مشرق شي
 او يا وايي :
 تا چي په دا تورو سترگو وكاته و ماته

تيغ د سترگو دې په وينو كي غرقاب دی
 د حیات اوبه هم پټې په تورتم دي
 پيدا شوي شام شفق د صبحدم دي
 خوشنودي يې د سرو شونډو په كوثر شي
 هغه دم مي زړه سپند سينه مجمر شي
 كه مرهم ورباندې كيږدي ډير ثواب دی
 چي يې خاوري د فرهاد او د مجنون دي
 بيا د گلو تماشا كړه په بوستان كي
 سر بازی ده هر نفس په دا ميدان كي
 كله كړي آرام د اور بخري په لمبو كي
 زه چي يار په سترگونه وينم تورتم وي
 زړه دې زما تور كړ له دې نوره مخلوقاته

او يا وايي :

ماخو چي ته وليدي هغه ساعت مي ووي

او يا وايي :

شيخان او زاهدان چي نصيحت وماته وايي

او يا وايي :

زه رحمان چي دي وينم ياره وايم خدايه خير كړي

او يا وايي :

بي د ستا له مخه ورځ راپاندي شپه ده

او يا وايي :

ايبني مي په سر دي ستا دمخ دميني گل

او يا وايي :

د پيزوان غمي دي زيب كاپر لېانو

دا سور تيك دي شهزاده په اوربل پروت دي

دواړه لب دي بنايسته تر سرو ياقوتو

دواړه ليچي دي كړي كېنلي مصري توري

توري وروخي دي كږي پر جبين زيب كا

او يا وايي :

گرخي په چمن كي منگل ډكه په گلونو

او يا وايي :

نه به ستا د مخ په خير گلشن وي چا ليدلي

او يا وايي :

مست د هغه مخ يم چي مستاني لري سترگي

بي توري بي تيغه قاتلاني لري سترگي

بي ليدو كتو غايبان زړونه وري له خلكو

هسي چشمان بندي ساحراني لري سترگي

هر څوك چي بي ويني توري سترگي كتي نه شي

بنكلي پريوار غوندي حيراني لري سترگي

او يا وايي :

سور پيزوان دي په سرو شونډو هسي زيب كا

او يا وايي :

اور اوبه سره چا گډ ليدلي نه دي

او يا وايي :

كه ډوبيرم په اوبه يا په اور سوخم

او يا وايي :

هسي مست يم ستا د شونډو په شراب

او يا وايي :

ما چي خال دستا د ورځو تر ميان وليد

او يا وايي :

زه نورچا وته خبري نه كړم

نوره به مينه د زره نه شي له تا ماته

نه دي خبر شوي ستا د محسناته

گډه شاپيري ده دبني آدم له زاته

روبننايي دورخي چيري وي بي نمره

بيا مي تور ليمه دي ستا دزلفو تور سنبل

توري زلفي دي زنجير دعاشقانو

شينكي خال دي معاني د بنديوانو

شرمولي ده رلي ستا دندانو

در پوهيرم سر به غوخ كړي د خوارانو

لكه جيم پر كاغذ كېنلي كاتبانو

خداي زده چي گلونه وري يا زړونه په منگل

نه به وي زما په خير آهونه د بلبل

لكه جيم په قلم كېنلي كاتبانو

دا قدرت دي ستا په لېوكي بنكاريږي

د سرو شونډوپه آتش او په آب خوبن يم

چي به نه وي بل داهسي مستخراب

نه بل هسي رنگ امام شته نه محراب

بي هغوچي مويي مژگان لري دراز

نور مي مه پوښته له شامه له سحره	او يا وايي :	شام سحر مي دغه ستا زلفي رخسار دي
يا تر گنجه چاپير شوي مار دي دا	او يا وايي :	خيال د زلفو يي زما تر زړه چاپيره شو
چي آغاز يي کړ اشعار د تورو زلفو	او يا وايي :	درحمان تر قلم مېنک و عنبر ووري
چي حيران يم د رحمان په خلاصولو	او يا وايي :	هسي بند شو په کمند دتورو زلفو
چي رحمان ويني ديار خندانې زلفي	او يا وايي :	ځکه ژاړم له دو سترگو او بڼکې ويني
		او يا وايي :
		ځان په مستو سترگو باندي مه غولوه رحمانه
		دا مستان هوښياري له حکمته سره ښوري
		او يا وايي :
څو د خپلو وينو جام تاوان ور نه کړم	او يا وايي :	په رحمان د ستا د لبو مي حرام دي
چي دي ستا د لعلو و شونډو شو گويان	او يا وايي :	در و لعل شو ويل د رحمان
		او يا وايي :
دليلي په دروازه کي دربان نشته	او يا وايي :	که مجنون غوندي په عشق کي څوک صادق شي
		او يا وايي :
چي هم شمس دي هم قمر	چي هم مخ دي منور	
چي هم مېنک دي هم عنبر	چي هم زلفي دي مشکيني	
چي هم نيش دي هم نشتر	چي هم پيوسته ابرو دي	
چي هم سيف دي هم خنجر	چي هم سترگي دي قاتلي	
چي هم ميء دي هم شکر	چي شونډي دي ميء گوني	
چي هم در دي هم گوهر	چي هم سپين سپيڅلي غاښ دي	
چي هم سيم دي هم ثمر	چي سيب زرخدان دي	
چي هم گل دي هم عرعر	چي هم قد او څه قامت دي	
چي هم موي دي هم کمر	چي هم ملا ده باريک وضع	
چي هم موم دي هم حجر	چي هم زړه دي دخوبانو	
چي هم دل دي هم دلبر	چي هم يار دي نه پوهيږم	
چي هم بت دي هم بشر	چي هم بت دي زما ربه	
چي هم گنج دي هم هنر	چي هم شعر درحمان دي	

رحمان بابا يودرويش صفته انسان، صوفي مشربه شاعر او په مذهبي تفکراتو کي ډوب شخصيت و، چي د يو ځانگړي ادبي مکتب اوسبک خاوند دی . ارواښاديو هاندعبدالحي حبيبي چي زمور دهبواد يو نوښتگر، مفکر، نامتولیکوال او څيرنيزپوه، تکړه ژورناليست اوپياوړی شاعر دی ، په خپله يوه ليکنه کي درحمان بابا د ادبي سبک او شخصيت په هکله داسي وايي :

(رحمان بابا دشاعری په فن کې دمستقل مکتب خاوند دی . په خپل شعر کې یې دپښتو د فطري جذباتو او ملي احساساتو په ساده او روانو خوږو الفاظو داسې بڼه ترجماني کړې ده چې هر څوک د خپل ذوق مطابق په هر ځای او موقع کې استفاده ځنې اخستی شي .)

په رښتیا سره چې رحمان بابا دخپل په زړه پوري ادبي سبک په وسیله خپل روان او سلیس او د هر چا په ذوق برابر شعرونه خپل ادب دوستانو ته وړاندې کړي دي . ده خپله شاعري او خپل شعر هغه مقام ته ورساوه، چې زموږ زیاتره شاعرانوپه ډیره مینه او اخلاص د ده د ادبي مکتب لارویان شول او د ده په لاره یې پیاوړي گامونه اوچت کړي دي .
سره له دې چې رحمان بابا یو درویش صفته او مسکین شخصیت و، خو هغه لوړ مقام چې ده درلوداو دپراخي حوصلې او دلوې همت او غیرت خاوند و، ده هېڅکله د خپل غریبي لاس چا ته تیب کړې نه دی اوپه خپله غریبي یې قناعت او صبر کړې دی او دخپل لوی خدای(ج) نه شکر گذار و. دبیلگې په توگه د ده دا بیتونه گورو:

<p>که درم لرم په کور کښې یا دینار ولې نور عالم مې بولي دنیا دار نه د هېڅ یوه مخلوق یم منت بار پخپل کور کښې مې سکون دی هم رفتار که خزان را باندي راشي که بهار</p>	<p>څوک دې راکاندي قسم په کردگار زه درم او دینار نه لرم په کور کښې هم په دا چه نه له خایه چیرته خوځم آب و خور لکه آسیا په ځای را رسي لکه ونه مستقیم په خپل مکان یم او یا وایي :</p>
<p>لاس مې نه رسي دهیچا په دوا ما به څه کا څوک چې نه لرم دنیا چې کور نه دی دا مې گور دی په صحرا</p>	<p>په هر کور کې رنخوران راته زگیروی کا د دنیا خبرې واره په دنیا شي که په هر کلي کې مې کور دی زه گومان کړم او یا وایي :</p>
<p>پت د درست جهان پادشاه ظاهر گدایم چې بی ملکه بی حشمته دولت مند وي چې یې وکر قناعت په دا دنیا که یې خونه وي په سیم وپه زر ډکه</p>	<p>قناعت مې د خرقې لاندي اطلس دی او یا وایي : خدایه گنج دقناعت و رحمان ورکړي او یا وایي : هغو بیا موند سعادت په دا دنیا او یا وایي : مور به نه شي هېڅ سړی بی قناعته او یا وایي : د قانع تر قناعته صدقه شه</p>
<p>هم دنیا او هم دینار د دې دنیا</p>	

د رحمان بابا د آثارو څیرنه او دده ادبي شخصیت، مقام او شهرت دلرې او برې پښتونخوا په محدوده کې محدود نه دی پاتي شوی . په نړۍ کې د یو شمیر لویو پوهانو او څیړنیزو مرکزونوله خواه د ده شخصیت د یو لوی مشر په توگه منلې شوی دی، او ده د یو عالم، فاضل او ستر شاعر په توگه پوره شهرت گټلې دی . د ده د علمي ، روحاني، ادبي او فرهنگي شخصیت په هکله نه یوازې په لره او بره پښتونخوا کې بلکې دباندنیو لیکوالانو له خواه هم څیړل شوي دي . دنړۍ ډیرو پوهانو او څیړونکو دده آثار لوستي او دده په هکله یې خپلې څیړنې کړي دي . درحمان بابا بشپړ کلیات په مختلفو ژبو لکه : انګلیسي، روسي، اردو او داسې نورو ژبو ژباړل شوی دی .
درحمان بابا د شخصیت په هکله یو شمیر مستشرقینو لکه : راورتي او پادري هیوز انگریزي او ادورن روسي چې دپښتو ادب پیژندونکي دي، خپلې څیړنې او قضاوتونه کړي دي . دوی رحمان بابا د پښتو ادب (پښتوا) یاده وي .
میجر راورتي دپښتو ژبې او دپښتو ادب په هکله زیات تحقیقات او څیړنې کړي دي .
دی درحمان بابا په هکله خپل نظر داسې بیانوي :
(که څه هم خوشحال خان خټک په پښتو شاعرانو کې لوړ مقام لري ، خو رحمان بابا وټولوپښتنو ته ډیر زیات مقبول شاعر دی .)

پادري هېوز هم چې يو نامتو محقق او څيړونکي دی، ده هم د پښتو ادب په هکله ډير تحقيقات او پلټنې کړي دي ، او درحمان بابا په هکله داسې وايي :

(په کوم ځای کې چې پښتو ژبه ده هلته درحمان بابا اشعار ويل کيږي .)

لنډه دا چې د پوهانو او څيړونکو له تحقيقاتو نه مالوميږي چې رحمان بابا يو لوی عالم، مفکر او ادبي شخصيت او نامتو شاعر دی، د ده علميت ، روحانيت او پرهيزگاري اوصداقت د ده په کلام او شاعري کې او د ده په اعمالو کې خورا ارزښتمن مقام لري . همدا سبب دی هر چا چې دده شعرونه لوستي او اوريدلي دي ، د دوی په زړونو کې يې ځای نيولې دی او د دوی په اعمالو او کردارويي ژور اغيزکړې دی .

دزياترو ادبي تحقيقاتو او څيړونکوله پلوه د رحمان بابا د مړينې نيټه (۱۱۲۸) هجري قمري کال منل شوي دي . دی د پيښور ښار د (هزارخاني) په لويه هديره کې شخ دی . د ده زيارت ته ډير خلک ور ځي او هر کال د پسرلي په شپو او ورځو کې د ده پر مزار باندې دمشاعري غونډه جوړيږي . د ده قبر او ډبر ليک د افغانستان د پښتو ټولني له خوا په (۱۳۳۶) هجري شمسي يا (۱۹۵۸) ميلادي کال کې جوړ شوي دي .

په پای کې غواړم ووايم د دغې مقالې په ليکنه کې د بيلابيلو انټرنېټي منابعو او درحمان بابا په ديوان استنادشوي دي . ښايي زما ليکنه ځنې نيمگړتياوې ولري د ټولو ادب دوستانو او رحمان دوستانو څخه مخکې له مخکې بښنه غواړم، دا جوته ده چې د رحمان بابا هر اړخيز شخصيت په څو مقالو او رسالو نشي څرگنديدای، دا کار هر اړخيزه څيړنه غواړي ، خو ما په خپل توان سره کوشش کړي دی چې د ده روحاني ، ادبي او فرهنگي شخصيت چې د يو سمندر حيثيت لري، يو څاڅکي راپورته کړم او د ادب دوستانو تنده پرې ماته کړم .

اروا دې يې ښاده وي او دده روحاني او ادبي ډيوې دې تل روښانه وي

په ډير درنښت او ادبي مينه : انجنير عبدالقادر مسعود

www.roshanak.nl

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**